

GRUNDVATTENRÅDET FÖR KRISTIANSTADSSLÄTTEN

MÖTESPROTOKOLL

VAD ÄR VÅRT VATTEN VÄRT?

Tid: Den 8 februari 2012

Lokal: Naturum, Kristianstad

Först serverades morronfika

1. Välkommen - Mötet öppnas

Gunnar Ch Borg, Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten/C4 Teknik, Kristianstads kommun hälsade välkommen till Grundvattenrådets vintermöte och presenterade dagens program. Vintermötets ordförande, som är vice ordförande i Tekniska Nämnden, Lars Olsson presenterades, och han tog sedan över ordförandeklubban.

2. Presentationer – föredrag

2.1. Arbetet med vattenskyddsområde.

Clas Magnusson, Havs och Vatten myndigheten.

CM började sitt föredrag med att presentera Havs och Vatten myndighetens ansvar kopplat till dricksvattenförsörjningen. Bl. a skall HaV ge tillsynsvägledning i frågor om vattenskyddsområden enligt 7 kap. Vidare konstaterades att dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel, och att grunden för en säker dricksvattenförsörjning ligger i att råvaran, dvs. vattentäkten, är skyddad mot föroreningar. Aktörerna med ansvar för vattnet från täkt till kran presenterades.

Bland de viktiga arbetsområdena nämndes bl. a den fysiska planeringen och anpassat skydd för vattentäkten genom vattenskyddsområde. När det gäller skyddsområde för vattentäkt framhölls de nya reglerna i Livsmedelsverkets föreskrift om dricksvatten. Det innebär att riskinventeringar och riskbedömningar av verksamheter och markanvändning inom skyddsområdet utgör ett nödvändigt underlag. Det juridiska stödet (7 kap. miljöbalken) i samband med inrättande av vattenskyddsområde gicks igenom, liksom syftet med vattenskydd. Vi uppmanades att följa de Allmänna Råden och Handboken från Naturvårdsverket. CM visade också på Länsstyrelsens miljömål och Vattenmyndighetens åtgärdsprogram, båda behandlar

vattenskyddsområden. Frågan blir: ”Har dina vattentäkter ett tillräckligt skydd och har de vattenskyddsområde?” Skyddet av vattentäkterna skall vara både anpassat, långsiktigt och förebyggande. Vid inrättandet av vattenskyddsområden kan det uppstå intressekonflikter mellan vattenförsörjningen och motstående nyttjande-/exploateringsintressen. Att skydda vattentäkten innebär kostnader, men det kostar också att inte skydda den. Det är viktigt att inte blanda ihop skyddsbehov och eventuell ersättning. Det är kommunen – huvudmannen för vattentäkten – som har ansvar för att vattenskyddsområden inrättas, och kommunfullmäktige eller länsstyrelsen fastställer. Arbetet sker ofta i samarbete mellan huvudmannen för vattenverken och det kommunala miljökontoret.

Att göra: Enligt vattenförvaltningsförordningen och vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ska arbetet med att inrätta vattenskyddsområden ha startat 2012. Då ska kommunerna ha återrapporterat till vattenmyndigheterna och ha pågående åtgärdsprogram för att inrätta vattenskyddsområden.

Värde. Om inte åtgärder vidtas för att skydda dricksvattentäkterna, vad kan det då medföra för kostnader? Vad är din vattenförsörjning värd? I Uppsala visade värderingen av vattenförsörjningen på ett värde av 1,2 miljarder kronor.

Föredraget avslutades med att CM visade några nyttiga länkar om skydd av vattentäkter (se Powerpointpresentationen av föredraget).

2.2. Ekonomiska styrmedel för hållbar vattenresursförvaltning. Mikael Olshammar, IVL Svenska Miljöinstitutet

MO började med att presentera IVL Svenska Miljöinstitutet.

Innehållet i presentationen delades upp i följande avsnitt:

- Definition av och betalning för vattentjänster enligt ramdirektivet för vatten
- Vattenprisutredningen
- Internationell utblick ”Water trading”
- Erfarenheter från andra avgifts- och handelssystem

För att målen i ramdirektivet ska uppnås är medlemsländerna skyldiga att anta en kostnadstäckningspolitik för vattentjänster som inkluderar miljö- och resurskostnader, och tar hänsyn till principen om att förorenaren betalar. Sverige har en snävare definition än den, som kommissionen omfattar. Därför har kommissionen ifrågasatt bl.a. Sveriges hållning i samband med införlivandet av ramdirektivet för vatten. Prissatt vatten (SOU:2010:17) kom fram till att ramdirektivet endast omfattar vattentjänster och för svensk del är det främst va-verkens vattenleveranser och avloppsrening som faller inom det begreppet. Svenskt Vatten vill att regeringen går EU-kommissionen till mötes och prissätter alla vattentjänster.

Handel med vattenrättigheter förekommer på sina håll internationellt. Detta kan främja en effektivare vattenanvändning eftersom ett marknadsbaserat pris fungerar som ett incitament för användarna att fördela resurser från lågt värderad verksamhet till verksamhet av högt ekonomiskt värde. Systemet har ifrågasatts främst ur socialt, etiskt, och miljömässigt perspektiv. Förutsättningarna för vattenmarknad är flera, bl.a. krävs frivilliga köpare och säljare, samt tydlig definition av rättigheter.

Virtuellt vatten är ett begrepp som visar hur mycket vatten som har använts för att skapa en vara eller tjänst. Till exempel kostar det 1 300 liter vatten att producera 1 kg vete. Vatten delas in efter ursprung i grönt och blått vatten, där grönt vatten kan beskrivas som nederbörd och blått vatten som djupare liggande vatten.

MO presenterade en fallstudie: ”*Effekter av avgiftssystem på utsläpp av N och P från kommunala avloppsreningsverk.*” Bakgrunden är målet att uppnå god miljöstatus i Östersjön till år 2021. Enligt skriften ”Åtgärder för ett levande hav” bedöms de årliga utsläppen kunna minska med minst 3 000 ton kväve och 15 ton fosfor per år. Naturvårdsverket har tagit fram förslag på ett avgifts- och handelssystem för att minska kväve- och fosforbelastningen till havet. Syftet är att undersöka effekten av avgiftssystem med återföring för utsläpp av fosfor och kväve från kommunala avloppsreningsverk. Avgiftssystemet som skall undersökas bygger på principen att varje anläggning erlägger en avgift baserat på hur många kilo N och P de släpper ut och erhåller en återbäring beroende på hur många personekvivalenter som belastar anläggningen. Marknadsbaserade styrmedel för att minska utsläpp av miljöstyrande ämnen är generellt mer samhällsekonomiskt lönsamma än regleringsinstrument. Jämförelse görs med svenska NO_x-systemet, där avgiften återbetalas i sin helhet till förorenande företag i förhållande till marknadsandelar. Enligt bedömare har detta system varit både populärt och framgångsrikt. Projektmålen är bl. a. att uppskatta kostnadsbesparingen vid ett införande av avgiftssystem istället för begränsade utsläppsnivåer, och att beräkna hur mycket av förändringen i utsläppen från verken som når havet på grund av retention. Resultaten av studien visar att även ifall en högre avgift är effektivt, leder de höga avgifterna till stora investeringar, vilka kanske inte sker optimalt. Projektet förordar en avgift på 75 kr/kg utsläppt N, vilket leder till att 70 % av betinget (minskad belastning på Östersjön) uppnås till en relativt låg kostnad (processoptimering). Acceptans hos branschen är en viktig förutsättning.

2.3. En icke-monetär relativ värdering av Sveriges grundvatten – Värde av grundvatten, i förhållande till annat grundvatten. Peter Dahlgvist, Sveriges Geologiska undersökning.

Studien berör grundvattnets värde som dricksvattenresurs. Uppstart, nationell värdering, december 2011, samt utkast till resultatvärdering juni 2012.

Projektupplägg - värdering:

- Intern arbetsgrupp på SGU
- Extern GIS-analytiker på uppdrag
- Extern statistiker
- Extern referensgrupp
- Intern referensgrupp

Användningsområden:

- Vattenförsörjningsplanering – där prioritering är en central del
- Markanvändningsplanering – Översikts- och detaljplaner
- Materialförsörjningsplanering
- Tillståndsgivning – miljödömdom – täktillstånd
- Planering/prioritering av åtgärder – Trafikverket
- Miljömålsarbete
- Etc.

Grundvattenmagasinets totala värde, i relation till övriga grundvattenmagasin kan delas upp i Egenvärde, In Situ-värde och Utvinningsvärde. Vardera av dessa tre värden kan i sin tur delas upp i ytterligare värden. En av underrubrikerna av utvinningsvärde är dricksvatten.

Grundvattenmagasinets värde som dricksvattenresurs är lika med behov plus förutsättningar. En vattenförsörjningsplan omfattar dricksvatten, vars värde beror på samhällets behov av dricksvatten, samt magasinets förutsättningar att utgöra en resurs för dricksvattenförsörjningen. Som underlag för denna värdering visade PD en kedja av parametrar, som leder fram till värdet av dricksvatten. Den slutliga värderingen kan både göras som en rasteranalys, där olika parametrar kan viktas olika efter sina bidrag till slutresultatet, eller som polygon.

2.4. Dricksvatten – Världens viktigaste livsmedel. Lena Tilly, Tyréns/Svenskt vatten.

Enligt LT:s föredrag måste Sverige:

- Satsa på att skydda nuvarande och framtida vattenförekomster för att klara dricksvattenförsörjningen
- Säkra sin dricksvattenberedning och skaffa marginaler för oväntade situationer
- Öka förnyelsetakten så den åldrande infrastrukturen inte förfaller

För att skydda vattentillgångarna måste vattenskyddsområden fastställas för alla vattentäkter, det krävs uppdaterade områden med relevanta föreskrifter. Vattenförsörjningsplaner i ÖP skall vara politiskt förankrade

för skydd av potentiella vattentäkter och vattentillgångar. Eventuellt skulle i framtiden även vattentäkter klassas som riksintresse. Tydliga krav på råvattenkvalitet saknas. Mikrobiologiska MKN behövs i Ramdirektivet för vatten. En vattenförsörjningsplan bör behandla framtida vattenförsörjning, grund- och ytvattentillgångar, samt reservvattenförsörjning.

Svenskt Vattens huvudbudskap 2012 är:

- Säkrare dricksvatten!
- Klimatsäkra samhället!

För att få till skyddet av vatten anser Svenskt Vatten att:

- Den politiska förståelsen för behovet av att skydda vattenförekomster måste öka
- Stöd och rutiner för att driva processen med vattenskyddsområden måste tas fram
- En arbetsgrupp har bildats för stöd i handläggning och fastställande av vattenskyddsområden.

Styrande för vattenskydd är Miljöbalken kap 7 § 21-24; Naturvårdsverkets Handbok med Allmänna Råd; Riksdagens miljö kvalitetsmål; samt Åtgärdsprogrammen i Vattendirektivet.

Vattenskyddsprocessen för Göta Älv presenterades. Principerna för avgränsning av ett vattenskyddsområde är att det delas upp i zoner, baserat på transporttider/rinntider och riskanalys. Skyddsområdet delas upp i vattentäktzon (runt brunn/intag/infiltration), primär zon, sekundär zon, och vid behov tertiär zon. Hänsyn måste tas till översvämningsområden, korta transporttider/snabb avrinning; riskområden för skred och ras, samt klimatförändringar, etc. Principen för föreskrifterna är att skyddsbehovet av vattentäkten är styrande, ej förhandlingar med verksamhetsutövare. Möjliga regleringar kan gälla förbud, tillstånd, eller anmälan.

Föredraget avslutades med ett resonemang om skyddsbehov och värde, dvs. en sammanvägd analys av vattenresurs och risker/hot. Vad skall värderas? Hur mycket får det kosta att skydda befintlig vattentäkt? Hur mycket får man lägga på sanering vid förorening? Vad är värdet av en befintlig vattentäkt? Kostnaden för att finna och få i drift en ny vattentäkt? LT gav några exempel på värdering. Hon nämnde Uppsalas vattentäkt för mer än 100000 personer (värde cirka 2 miljarder kr); Nolbys vattentäkt för cirka 12000 personer (värde 900 miljoner kr); samt ny vattentäkt för Växjö för cirka 75000 personer (värde 450 miljoner kr).

3. Mötets avslutande

Mötets ordförande Lars Olsson förklarade Grundvattenrådets vintermöte avslutat, och Gunnar Ch Borg, Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten tackade mötets medverkande och deltagare.

Gunnar Ch Borg antecknade.